

Invaze ččetek nejen na střední Moravě v zimě 2017/2018

*Invasion of Redpolls (Acanthis flammea s.l.) in Central Moravia and wider Czech Republic in the winter 2017/2018*Ondřej Boháč¹¹Bří Hovůrkových 16, 750 02 Přerov; bohc.ondra@seznam.cz

Boháč O. 2017/2018: Invaze ččetek nejen na střední Moravě v zimě 2017/2018. / *Invasion of Redpolls (Acanthis flammea s.l.) in Central Moravia and wider Czech Republic in the winter 2017/2018*. Zprávy MOS 75/76: 43–45.

Článek popisuje početnou invazi ččetek na střední Moravu a v širším kontextu i České republiky v zimě 2017/2018. Počty pozorovaných i kroužkovaných ptáků mnohonásobně převažují data z několika posledních dekád, podle zjištěných údajů jde o největší invazi ččetek od roku 1972.

The article describes invasion of Redpolls into Central Moravia, and elsewhere in the Czech Republic, in the winter of 2017/2018. The numbers of observed and ringed specimens greatly exceeded those of previous winters and according to available data was the biggest invasion since 1972.

Keywords: Redpoll, invasion, Central Moravia

ÚVOD

Ččetky jsou Faunistickou komisí ČSO stále vedeny jako tři samostatné druhy (zimní, tmavá a bělavá) nejnovější výzkumy však ukázaly, že se jedná o jeden druh – tedy o ččetku zimní (*Acanthis flammea*; viz např. DEL HOYO & COLLAR 2016, PRAUS 2018). Ččetka zimní tmavá hnízdí na území ČR řídce, a to především ve vyšších polohách. Na Moravě hnízdí v Jeseníkách a relativně nově také v okolí Libavé (Chytil 2016 in verb). V letech 2012–2013 se několik ptáků v hnízdní dobu ukázalo i přímo v Olomouci. Ččetka zimní se pravidelně, ale nehojně ukazuje každou zimu na celém území ČR. Ze střední Moravy je v poslední době zaznamenávána vzácně, a to většinou jednotlivě nebo v malých skupinách. Ččetka bělavá pochází ze severské tundry a na našem území je považována za raritní druh. Do roku 2016 eviduje FK pouze 2 prokazatelná pozorování.

PRŮBĚH INVAZE V ČR

V průběhu října se postupně Evropou začínala množit pozorování ččetek ze severnějších populací. Prvně invazi zaznamenali v Bělorusku, následně

Polsku a Slovensku. Následovalo Německo (viz KÖNIG C. et al. 2018) a konečně také Česká republika. Tah ččetek začal na Slovensku o přibližně týden dříve než u nás, proto je zcela evidentní, že ččetky táhly nejprve především ze severovýchodu (tedy Sibiře), a následně se objevili i ptáci z Norska, Švédska a Finska. Z uvedených dat je zřejmé, že hlavní vlna tahu ččetek dorazila na naše území počátkem listopadu. Jejich tah trval přibližně měsíc. Poté se tito ptáci u nás spíše toulali. V průběhu listopadu a prosince byla ččetka v ČR běžným ptákem. A nebyli to jen jednotliví ptáci nebo skupiny. Byla zaznamenávána hejna až několik stovek ptáků (max. cca 600 ex. 31.12.2017 Jiří Vaník – Litvínov). Od nového roku začalo záznamů ččetek postupně nepatrně ubývat.

Stejně jako u severnějších zemí, i k nám se dostalo několik vzácných ččetek bělavých. V databázi Avif je za tuto invazi 14 pozorování, z toho 8 je zdokumentovaných a většinou jednoznačně ukazují na tento (pod)druh.

V období od 10.10.2017 do 3.4.2018 bylo v databázi AVIF celkem 787 pozorování čečetek.

Pro zajímavost ve stejných termínech v předchozích zimách:

2016/2017	114
2015/2016	125
2014/2015	111
2013/2014	78

PRŮBĚH INVAZE NA STŘEDNÍ MORAVĚ

Na střední Moravě stejně jako jinde v ČR započala invaze počátkem listopadu. Zajímavé jsou však dva záznamy z října. Především ten druhý, kdy bylo při pozorování tahu zaznamenáno několik jednotlivě táhnoucích čečetek (15.10.2017 u Horní Loděnice). Intenzivní tah propukl 5.11. kdy byla pozorována první hejna u Olomouce (Boháč). V dalších dnech byly pozorovány i v jiných okresech. Čečetky byly ve všech okresech pozorovány na více lokalitách. Pravděpodobně jediné místo, kde byly čečetky pozorovány po téměř celé období, bylo na polní cestě u Břestu. Nutno však podotknout, že tam byla po celou dobu intenzivně sypána potravina.

Mimo otevřenou krajinu se čečetky podařilo během zimy pozorovat taky přímo v obcích nebo městech, kde občas navštěvovaly krmítka. V tomto případě je zajímavostí, že většina záznamů čečetek u krmítek byla hned na několika místech ve Šternberku (Havlová, Oplocký a další).

Počet záznamů čečetek z okresů na stř. Moravě:

- Okres Olomouc: 54 záznamů (z toho sám autor článku 30 pozorování)
- Okres Kroměříž: 38 záznamů (pouze 7 lokalit)
- Okres Přerov: 27 záznamů
- Okres Prostějov: 8 záznamů

DATA Z KROUŽKOVÁNÍ

V průběhu invaze se podařilo okroužkovat téměř 6 000 čečetek (PRAUS l. c.). Díky tomu se podařilo odchytit i několik retrapů. K těm zajímavější

patří například čečetka zimní kroužkována 27. 10. 2017 na severu Běloruska těsně u hranic s Ruskem a Lotyšskem, která byla kontrolována o 17 dní později v Praze-Kunraticích. Uletět stihla 1150 km. Tento údaj naznačuje posun „východních“ čečetek, které přiletly na naše území jako první. Ale také celkem nezvykle rychlý přesun k jihozápadu. O tom, že čečetky mají i velké zimní potulky, ukázal záznam odchycené čečetky zimní 4. 11. 2017 u Popradu, kterou následně odchytl J. Vaník neda-leko Litvínova 3. 2. 2018 (přesun 494 km za 91 dní). Největší přesun zjištěný z našeho území byl zaznamenán u ptáka kroužkovaného 20. 9. 2016 na ostrově Stora Fjäderägg ve Švédsku. Čečetka byla kontrolována 22. 11. 2017 opět v Praze-Kunraticích ve vzdálenosti 1581 km. Tato data ovšem blednou před údaji nedávno zjištěnými díky kroužkovacím aktivitám v severní Číně, odkud již pochází sedm zpětných hlášení od čečetek ať již kroužkovaných v západní Evropě a kontrolovaných v Číně, nebo naopak (PRAUS l.c.).

ZDROJE A PODĚKOVÁNÍ:

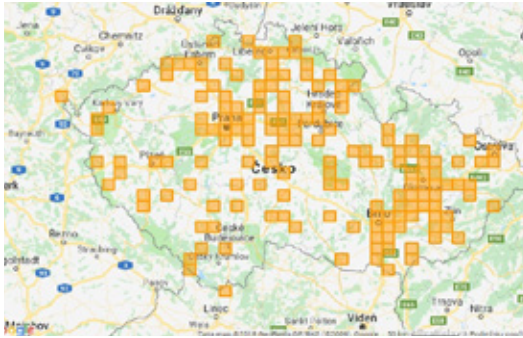
Mimo vlastní postřehy je většina dat čerpána z Faunistické databáze ČSO:

http://birds.cz/avif/obs_new.php

Poděkování patří Kroužkovací stanici NM za poskytnutí dat z kroužkování, ale především všem, kteří zapisovali pozorování čečetek do databáze. Jen díky tomu mohl vzniknout tento článek.

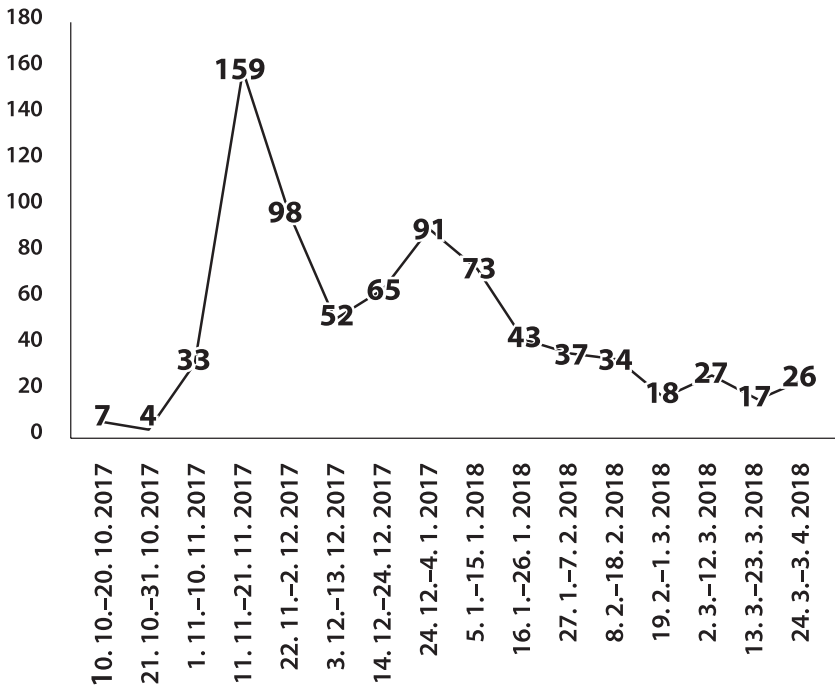
LITERATURA

- DEL HOYO J. & COLLAR J. 2016: HBW and BirdLife International illustrated checklist of the birds of the world. Volume 2: Passerines. Lynx Edicions, Barcelona.
- KÖNIG C. ET AL. 2018: Winter 2017/2018: Einfluss von Birkenzeisigen, Rotmilane und knifflige seltenheiten. Der Falke, 65(4): 38-43.
- PRAUS L. 2018: O čečetkách a ptačím bloudění. Ptačí svět, 2: 8-9.
- www.turnstones.org/chinese-mealy-redpoll

Obr. 1 / Fig. 1: Mapa kvadrátů, ve kterých byly ččetky v průběhu invaze zaznamenány. / *The map of squares with the occurrence of Redpolls during invasion.* Zdroj: www.avif.birds.cz.

Počet pozorování ččetek v jednotlivých termínech

Obr. 2 / Fig. 2: Rozložení počtu pozorování ččetek v jednotlivých dekadách. Hlavní vlna tahu je jasně patrná. / *The number of Redpolls's records in decades. The main wave of invasion in mid-November is visible.*

Obr. 1 / Fig. 1: Čečetka zimní je tradičně dělena na poddruhy č. z. evropská (*Acanthis flammea cabaret*); vpravo, a nominátní č. z. tundrovou (*A. f. flammea*). Během invaze se vyskytly oba poddruhy. / Redpoll has been traditionally divided into two subspecies: Lesser Redpoll (*Acanthis flammea cabaret*); right; and nominate Common Redpoll (*A. f. flammea*). Both ssp. occurred during incasion. Foto O. Boháč, Grygov, 17. 11. 2017.

Obr. 2 / Fig. 2: Během invaze se vzácně vyskytli i jedinci (pod)druhu čečetka bělavá (*Acanthis /flammea/hornemanni*). / Also (sub)species Arctic Redpoll (*Acanthis /flammea/hornemanni*) rarely occurred during invasion. Foto O. Boháč, Grygov, 17. 11. 2017.